

Utrikesdepartementet

Enheten för internationell handelspolitik

Energifrågor

Hans von Knorring

Telefon 405 56 13

E-post:

OLJEPRISER – IT'S THE SUPPLY, STUPID!

Vad är det som bestämmer oljepriset? Ja, det är väl som med de flesta priser här på jorden, Utbud och Efterfrågan, Supply and Demand.

Efter att ha sagt detta bör man tillägga att, så enkelt är det inte, i alla fall inte på kort sikt. Man borde också tillägga att det kan vara lite missvisande att säga "oljepriset", detta eftersom det finns en anseelig mängd oljepriser, men av uppenbara skäl rör de sig dock åt samma håll, uppåt eller nedåt. De priser man i allmänhet avser är europeiska "Brent", amerikanska "WTI" eller OPEC:s "korgpris".

"Middle East violence sends oil price to 1990 level" var rubriken på en artikel i Financial Times den 5 maj. Brent noterades över USD 36/fat, högsta priset sedan Guldkriget 1990. På amerikanska NYMEX låg råoljepriset mycket nära USD 40.

Oljepriset är alltså högt och har varit högt. USD 22 – 28 är det s.k. OPEC-span, d.v.s. däremellan – inte under 22 och inte över 28 - skall oljepriset ligga enligt OPEC, vilket inte hindrar att oljepriset nu i ett halvår legat över USD 28.

Efterfrågan

Världsekonomin börjar stärkas därmed ökar också efterfrågan på olja, efterfrågeökningen är särskilt påtaglig i "*emerging economies*" som Kina t.ex. Vidare, *vinterhalvåret* - QIV och QI - räknar man normalt med relativt stark efterfrågan på olja medan QII är avsevärt svagare. Sedan stärks efterfrågan beroende bl.a. på att amerikanska *bilåkandet* tar ordentlig fart igen. Detta mönster har dock 2004 "störts" av att *oljelagren*, framför allt i USA, varit så låga att den förväntade efterfrågenedgången under QII inte blivit så stor som man förväntat.

2004-05-06

Dessa efterfrågefaktorer är alltså antingen långsiktiga eller säsongsvariationer, innebärande att de är lättare att förutse och att anpassa sig till.

Min bestämda uppfattning är att det är inte variationer i efterfrågan som är orsaken till det f.n. höga oljepriset eller förorsakar volatiliteten i priset. Det är utbudet. Det är den osäkra situationen på utbudssidan som gör att oljepriset ligger på den nuvarande höga nivån.

Utbud

Hur ser det då ut på utbudssidan? En vanlig uppfattning är att det f.n. egentligen rör sig om en situation av överproduktion, eller rättare sagt *latent överproduktion*. Latent därför att OPEC oupphörligen "räddas" av den ena krisen efter den andra, vilket håller produktionen nere och priset uppe.

För någon månad sedan var jag i Saudiarabien och Förenade Arabemiraten. I de samtal jag hade där tog jag bl.a. upp oljepriset. En sak som då stod helt klar var att man hade *inte glömt 1998* då oljepriset hade gått ända ned till USD 10, detta fick inte hända igen. Man underströk också vikten av att OPEC-kvoterna hölls och att oljepriset låg inom OPEC-spannet USD 22 – 28. Att oljepriset nu låg över spannet förklarade man med den kraftigt *försvagade dollarn*. Någon gång framskymtade att det man var ute efter var ett oljepris som skulle motsvara vad man hade på 70-talet. Översätter man 70-talspriset till 2003 års penningvärde skulle man hamna på ca USD 40. I ett par omgångar, under det senaste halvåret, har OPEC sänkt *produktionskvoterna* främst med hänvisning till förväntad sjunkande efterfrågan under QII 2004. Men, som tidigare sagts, efterfrågeminskningen blev inte så stor som man trott. IEA har om OPEC:s oljepolitik sagt: "International oil prices have become more volatile during the last few years, partly as a result of unpredictable shifts in OPEC:s production policy".

OPEC har ett mer *begränsat handlingsutrymme* än vad man hade på 70-talet. Man är nu i högre grad än då beroende av oljeinkomsterna. Oljepriset får därför inte bli för lågt. Å andra sidan, är det för högt förlorar man marknadsandelar till icke-OPEC och till andra energikällor, vilket upplevelserna på 70-talet ledde till.

I flera av OPEC-länderna finns problem som förorsakar, eller kan förorsaka, *störningar i oljeproduktionen*. Den akuta orsaken till oljeprishöjningen nu i dagarna är mordet på ABB-anställda i Yanbu, en

2004-05-06

---

utskeppningshamn för olja vid Röda Havet i Saudiarabien. Detta stärker ytterligare oron för utvecklingen i Saudiarabien.

Situationen i Irak gör det mycket osäkert när landet kan nå upp till sin tidigare produktion. Oroligheterna i Nigeria, i Nigerdeltat, har gjort att oljeproduktionen där har dragits ned avsevärt. Den osäkra politiska situationen i Venezuela har negativa effekter på oljeproduktionen där. När det gäller oljeproducerande länder som inte är medlemmar av OPEC kan man väl konstatera att oljeproduktionen på Nordsjön kommer att minska. Den ryska produktionen ökar även om det f.n. finns vissa problem, Yukos etc. Produktionen i Centralasien är liten men ökande. Mexiko liksom Canada ökar produktionen.

Oljepriset och ekonomin

I dagarna har Jean-Claude *Trichet* manat de oljeproducerande länderna att visa ansvar när det gäller oljepriset, Tony *Blair* "hade talat" med dessa länder, Alan *Greenspan* har varnat för att den dramatiska ökningen av olje- och gasterminer kunde påverka den amerikanska ekonomins långsiktiga utveckling. Bakom dessa aktiviteter och uttalanden ligger naturligtvis en oro för *effekterna av det höga oljepriset på ekonomin*. En omedelbar effekt som man förväntar sig ökad inflation, detta ligger också bakom räntehöjningen i veckan i Storbritannien. *Bank of England* har speciellt hänvisat till de kraftigt höjda råvarupriserna som motivering.

Vad det gäller oljeprisets *påverkan på världsekonomin* eller på ekonomin i individuella länder tycks osäkerheten vara ganska stor. Valutafonden har i en rapport angivit att en ökning av oljepriset med USD 5 per fat skulle leda till en minskning av "the global output" med 0,25 procentenheter. Goldman Sachs hävdar att en oljeprisökning på 10% skulle leda till en tillväxtminskning på 0,3 procentenheter. Matthew Simmons, med lång erfarenhet av oljeindustrin, säger att vi lurar oss själva om vi ser låga oljepriser som en fördel. Låga oljepriser gör det olönsamt att göra de mycket kapitalintensiva investeringar, uppströms och nedströms, som oljan kräver. Dålig lönsamhet är också en förklaring till varför "oljeinfrastrukturen" är illa underhållen och inte byggs ut.

Högt oljepris medför naturligtvis att priserna på produkter med olja som bas, bensin t.ex., också stiger. Det stigande bensinpriset i USA har blivit en fråga i presidentvalskampanjen.

OPEC har gett ut en liten skrift, "Who gets what from imported oil?", där man hävdar att G7-länderna tar in avsevärt mycket mer i bensinskatt än vad OPEC-länderna tjänar vid försäljningen av olja. Det är därmed de höga skatterna som i första hand förklarar de höga bensinpriserna.

2004-05-06

Med ett råoljepris på USD 36/fat skulle det för Sveriges del se ut ungefär så här, räknat per liter: råolja **1,70** + raffinering, distribution, etc. **1,90** + skatt **6,90** = bensinpris/liter **10,50**.

Framtida oljepriset

Hur kommer det nu se ut framöver? Hur kommer oljepriset att utvecklas? Ja, först och främst skall man konstatera att det är omöjligt att göra några spådomar om det framtida oljepriset, för många faktorer påverkar det, överraskningar är legio.

Efter att ha sagt detta kan man väl konstatera att "bedömare" tycks anse att oljepriset kommer gå ned under innevarande år. Om priset förblev på nuvarande höga nivå skulle OPEC-länderna skulle böra fuska med sina kvoter - det har hänt förut. Vidare skulle icke-OPEC öka sin produktion. Efterfrågan skulle minska, bl.a. beroende på effektivare energianvändning och utnyttjande av alternativa energikällor.

Aktörerna på terminsmarknaderna, IPE i London och NYMEX i New York, tycks också tro på prissänkning. Normalt på dessa marknader är att priset på terminen bestäms av spotpriset plus kostnader som kan förväntas uppstå till det att oljan skall levereras, priset på juliterminen är alltså något högre än priset på juniterminen, etc. F.n. är situationen på såväl IPE som NYMEX den motsatta, "backwardisation", d.v.s. priser på terminer blir lägre ju längre bort i tiden de ligger. Priset på juliterminen är alltså lägre än priset på juniterminen. Skälet är förväntan om lägre oljepris.

Hans von Knorring

FAKTARUTA (alla siffror miljoner fat/dag)

Världsproduktion av olja	ca 80			
<i>Största</i>		<i>Största</i>		<i>Största olje-</i>
<i>Producenter</i>		<i>Konsumenter</i>		<i>reserver</i>
Saudiarabien	8,7	USA	19,7	Saudi. 262
Ryssland	7,7	Kina	5,4	Irak 113
USA	7,7	Japan	5,3	Iran 90

